

Repliker och kommentarer

I den här avdelningen välkomnas kommentarer till tidigare bidrag och korta inlägg med ekonomisk-politisk anknytning

PÅR HANSSON
MAGNUS HENREKSON

Den svenska tillväxten: Blir vi omsprungna eller bara upphunna?

Walter Korpi (Korpi [1990a]) har i en artikel i *Ekonomisk Debatt* gjort ett ambitiöst försök att med hjälp av tillgänglig OECD-statistik motbevisa den numera spridda uppfattningen att Sverige på senare tid har haft en klart långsammare ekonomisk tillväxt än andra jämförbara industriländer.

I och för sig bestrider han inte att BNP-tillväxten under perioden 1970–88 var i genomsnitt 2,2 procent per år i Sverige, medan den var 3,1 procent i hela OECD-området.¹ I per capita-termer var tillväxten i Sverige 1,7 procent per år jämfört med 2,2 procent för hela OECD.

Korpi hävdar både i den ursprungliga artikeln och i sitt replikskifte (Korpi [1990b, 1990c]) med SNS Konjunkturråd [1990] och Davidsson [1990] att huvudskälet till den låga tillväxttakten är den sk upphinnarfaktorn (*catching-up*). Med upphinnarfaktorn menas att länder som i

utgångsläget har en lägre absolut inkomstnivå bör kunna ha en högre takt i den ekonomiska tillväxten. Empiriskt stöd för hypotesen har erhållits i ett antal studier när de allra fattigaste länderna har uteslutits.²

Det finns flera skäl till att det kan vara lättare att ha en hög tillväxttakt för ett land som är relativt fattigt. Det kan finnas stora möjligheter att föra över teknologi från rikare länder och att flytta över arbetskraft från jordbruket till industrin. Ett land kan också på grund av krig starta från en mycket låg produktionsnivå, men ha en välutbildad arbetskraft och därmed en stor tillväxtpotential.

Med stöd av upphinnarfaktorn argumenterar Korpi för att en utvärdering av

Fil dr PÅR HANSSON och ekon dr MAGNUS HENREKSON är båda verksamma vid Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning (FIEF), Stockholm.

¹ Det ovägda genomsnittet av tillväxttakterna i BNP i OECD-länderna exklusive Sverige under perioden 1970–88 var 3,2 procent. Om vi endast inkluderar de 18 länder förutom Sverige som ingår i *Tabell 1* nedan var den genomsnittliga ovägda tillväxttakten under samma period 3,1 procent. Det spelar således ingen roll om vi använder oss av vägda eller ovägda genomsnitt.

² Se t ex Kormendi & Meguire [1985], Abramovitz [1986], Baumol [1986] och Dowrick & Nguyen [1989].

Sveriges relativa ekonomiska tillväxt inte ska göras genom en jämförelse med samtliga OECD-länder utan endast med de sju länder som 1970 (efter vissa bortsorteringar) hade den högsta ekonomiska levnadsstandarden per invånare uttryckt i köpkraftspariteter. Genom denna avgränsning kommer Korpi fram till att det inte finns något fog för SNS-ekonomernas eftersläpningshypotes, eftersom den ekonomiska tillväxten i Sverige under perioden 1970–88 har i stort sett varit lika hög som i dessa länder.

Syftet med denna artikel är att granska om det finns belägg för Korpis hänvisning till upphinnarfaktorn som förklaring till Sveriges relativt OECD låga tillväxt under 1970- och 1980-talen. Slutsatsen är att några sådana belägg inte finns. Det betyder att risken är stor att Sveriges svaga tillväxt kommer att leda till att vi blir både upphunna och förbisprungna av allt fler industriländer.

Val av länder och perioder

Som påpekas av SNS-ekonomerna är det urval av sju rika länder som Korpi gör godtyckligt. För det första sorteras Island, Luxemburg, Australien och Nya Zeeland av olika skäl bort. För det andra utesluts länder som Japan, Norge, Storbritannien och Finland vars BNP-nivå i början av 1970-talet var mer jämförbar med Sveriges än vad Sveriges var med USAs.

En ytterligare källa till kritik är valet av jämförelsetidpunkter. Debatten om Sveriges eftersläpning har framförallt tagit fart efter det att Sverige under andra hälften av 1980-talet haft en i förhållande till resten av OECD mycket svag ekonomisk utveckling både för industrisektorn och för hela ekonomin.³ Detta maskeras av att Korpi väljer att jämföra Sveriges rangordning i förhållande till övriga länder för ett genomsnitt under perioden 1980–88. Därigenom förbättras Sveriges läge avse-

vårt genom att de år inkluderas då tillväxten i Sverige sannolikt hölls uppe genom en icke långsiktigt hållbar expansion av den offentliga sektorn följd av en offensiv devalveringspolitik. Om vi istället studerar Sveriges position i förhållande till övriga OECD (utom de betydligt mindre utvecklade länderna Grekland, Irland, Portugal, Spanien och Turkiet) genom att jämföra perioderna 1970–72 och 1987–89, ser vi i *Tabell 1* hur Sverige ramlat ner från fjärde till sjunde plats, men av större vikt än rangordningen är att Sverige från att ha legat tio procent över OECDs genomsnitt 1970 sjunkit ner till genomsnittet 1989.

Generellt sett vill vi emellertid betona att denna typ av rangordningsexercis, som förekommit flitigt i debatten om den svenska tillväxten, är av begränsat intresse. Den kan endast ge en första indikation på förekomsten av ett tillväxtproblem. Om variationerna i tillväxt mellan olika länder under en period har varit små är det mindre intressant att veta att Sverige har rasat ett visst antal placeringar i tillväxtligan, än om variationerna har varit stora. Mer underbyggda slutsatser kräver att hänsyn tas till spridningen, helst i form av något statistiskt signifikantstest, samtidigt som man försöker kontrollera för andra faktorer som kan påverka tillväxten i ett land.

Är upphinnarfaktorn relevant?

I Korpis senare inlägg i tillväxtdebatten (Korpi [1990b, 1990c]) betonar han alltmör nödvändigheten att ta hänsyn till upphinnarfaktorn vid en utvärdering av Sveriges tillväxt i förhållande till andra industriländers. Är upphinnarfaktorn relevant som förklaring till att Sverige vuxit långsammare än OECDs genomsnitt efter 1970, en tendens som accentuerats under

³ Detta framgår mycket tydligt i *Figur 1* och *Figur 2* hos SNS Konjunkturråd [1990].

Tabell 1 Köpkraftspariteter (i procent av OECDs genomsnitt) i 19 OECD-länder, 1970–72 och 1987–89.

Rangordning efter köpkraftsparitet 1970–72		1970–72	1987–89	Rangordning efter köpkraftsparitet 1987–89
1	USA	141	134	1 USA
2	Schweiz	138	125	2 Canada
3	Canada	114	114	3 Schweiz
4	Sverige	108	110	4 Norge
5	Luxemburg	106	108	5 Luxemburg
6	Nederländerna	100	108	6 Island
7	Danmark	99	101	7 Sverige
8	Australien	99	98	8 Japan
9	Västtyskland	97	96	9 Västtyskland
10	Nya Zeeland	96	95	10 Finland
11	Frankrike	96	94	11 Danmark
12	Storbritannien	93	93	12 Frankrike
13	Norge	89	92	13 Storbritannien
14	Island	89	92	14 Australien
15	Belgien	86	89	15 Italien
16	Finland	83	88	16 Nederländerna
17	Italien	81	87	17 Belgien
18	Japan	81	85	18 Österrike
19	Österrike	81	76	19 Nya Zeeland

1980-talets senare hälft?⁴

Korpi grundar sin argumentation på de empiriska resultat som erhållits av Dowrick och Nguyen [1989]. Dessa baserar sin studie på ett poolat datamaterial av samtliga OECD-länder för perioden 1950–85. Dowrick och Nguyen gör det i princip okontroversiella antagandet att USA 1950 var den obestridlige teknologiske ledaren. De mäter upphinnarfaktorn som respektive lands arbetsproduktivitet i förhållande till arbetsproduktiviteten i USA. I regressionskattningarna antas också att upphinnarfaktorn har samma effekt i *samtliga* OECD-länder. Vidare kontrolleras för att tillväxten i produktionsfaktorerna arbete och kapital kan variera mellan länder.

Dowricks och Nguyens huvudresultat är att upphinnarfaktorn kan förklara nästan 60 procent av variationerna i tillväxt mellan OECD-länderna under perioden 1950–85.

Är detta huvudresultat tillräckligt för att dra slutsatsen att upphinnarfaktorn är relevant när det gäller att förklara Sveriges låga tillväxt efter 1970? Sannolikt inte. Låt oss utveckla varför.

För det första visar Dowricks och Nguyens egen analys att när OECD-länderna delas in i en rik och en fattigare hälft så är tillväxten signifikant lägre i den

⁴Under perioden 1985–89 var BNP-tillväxten i Sverige i genomsnitt 2,36 procent per år jämfört med 3,46 procent för hela OECD.

rikare hälften under perioden 1950–73, men inte under perioden 1973–85. Redan detta enkla test antyder att upphinnarfaktorn kan ha förlorat sin betydelse i början av 1970-talet.

För det andra bygger Dowricks och Nguyens regressionsresultat på ett poolat datamaterial där samtliga OECD-länder ingår. Det säger därmed inget direkt om vad upphinnarfaktorn har haft för betydelse för den ekonomiska tillväxten just i Sverige. Sista avsnittet i Dowrick och Nguyen innehåller också en regressionsanalys av hur BNP per capita i varje enskilt land vuxit i relation till OECDs genomsnitt, där hänsyn tas till den upphinnarfaktor som skattats för det poolade datamaterialet. Resultaten från denna analys redovisas delvis av Korpi [1990b] s 670. Sveriges tillväxttakt, när man eliminerat effekten av upphinnarfaktorn, ligger då hela tiden över OECDs genomsnittliga tillväxttakt i BNP per capita. Skillnaden minskar hela tiden, men för den sista – och för vårt resonemang relevanta – perioden (1973–85) ligger den fortfarande 0,25 procent över OECDs genomsnitt.

Däremot redovisar inte Korpi den ytterligare uppdelning av denna tillväxtdifferens som Dowrick och Nguyen gör i bidrag från ökad förvärvsfrekvens, ökad kapitalanvändning per anställd samt den del som inte kan förklaras av ökad användning av arbetskraft och kapital, dvs tillväxten i den totala faktorproduktiviteten. För Sveriges del var den ”oförklarade” delen av tillväxten starkt positiv under perioden 1950–60 (+0,79 procent per år), medan den blev negativ (–0,25 procent per år) under perioden 1973–85. Med andra ord kunde tillväxten upprätthållas under 1973–85 genom ökad förvärvsfrekvens och en ökning av kapitalbildningen i relation till befolkningstillväxten. Däremot vändes det tidigare positiva bidraget från den ”oförklarade” delen av tillväxten i sin motsats. Försämringen motsvarade en minskning i tillväxttakten på mer än en procentenhet per år.

Dessa Sverigespecifika resultat i Dowricks och Nguyens studie antyder att en försämring i Sveriges tillväxtförmåga, givet insatsen av produktionsfaktorerna arbete och kapital, har inträffat under 1970-talet även när hänsyn tas till effekten av upphinnarfaktorn.

Denna slutsats stärks av resultaten i en ny studie av Hansson [1991]. I denna studie analyseras produktionsutvecklingen i 16 branscher i 14 OECD-länder under perioden 1970–85.⁵ Nio av branscherna finns i den konkurrensutsatta sektorn och sju i den skyddade sektorn. Branscherna i den offentliga sektorn och primärsektorn⁶ har uteslutits ur analysen. Redan en mycket enkel analys av datamaterialet visar att USA 1970 i princip hade förlorat sitt teknologiska ledarskap: 1970 hade USA den högsta arbetsproduktiviteten i endast tre av de 16 studerade branscherna. För att testa förekomsten av en eventuell upphinnarfaktor i respektive bransch sätts arbetsproduktiviteten i en bransch i ett land i relation till arbetsproduktiviteten i det land som har den högsta arbetsproduktiviteten i branschen. Vidare introduceras en dummyvariabel för Sverige. Detta gör det möjligt att testa om den totala faktorproduktivitets tillväxt – den residual som återstår när hänsyn tagits till produktionsfaktorernas tillväxt – i Sverige på ett signifikant sätt skiljer sig från den i de övriga länderna, om vi konstanthåller för upphinnarfaktorn. Detta motsvarar i stort sett den ovan beskrivna ”oförklarade” tillväxten i Dowricks och Nguyens studie.

Resultaten i Hanssons studie tyder på att det inte förekommer någon upphinnareffekt i de konkurrensutsatta branscherna. Detta beror sannolikt på att ny teknologi numera sprids mycket snabbt

⁵ Datamaterialet kommer från OECDs International Sectoral Data Base (ISDB). Denna finns närmare beskriven i Meyer-zu-Schlochtern [1988].

⁶ Primärsektorn består av jordbruk och gruvor.

inom de branscher som är utsatta för internationell konkurrens. Det skulle innebära att det åtminstone bland de rikare OECD-länderna inte längre är möjligt för de relativt sett fattigare länderna att i dessa branscher åstadkomma en extra snabb tillväxt genom att fylla igen ett teknologigap i förhållande till det ledande landet. Av än större intresse är att dummyvariabeln för Sverige – när hänsyn tagits till en potentiell upphinnarfaktor och tillväxten i produktionsfaktorerna arbete och kapital – är signifikant negativ. Detta tyder på att den svenska totala faktorproduktiviteten har utvecklats sämre i Sverige under perioden 1970–85 än vad den i genomsnitt gjort i de 14 länder som ingår i Hanssons studie. I regressioner med dummyvariabler för varje enskilt land visar det sig också att samtliga länderdummies ligger på en högre nivå än den svenska. Detta resultat på branschnivå leder således till samma slutsats som Dowrick och Nguyen kommer till för BNP per capita avseende perioden 1973–85.

Slutsatser

Walter Korpis huvudargument i debatten med SNS Konjunkturråd och Sune Davidsson har varit att den svenska tillväxten under de senaste decennierna varit fullt jämförbar med övriga industriländers när hänsyn tas till upphinnarfaktorn. Vi har i denna artikel hävdats att den upphinnareffekt som kunnat beläggas för OECD-länderna som grupp tycks sakna relevans för Sverige efter 1970. Dels visar en närmare granskning av Sverige att vi vuxit långsammare än vad som motiveras av upphinnarfaktorn när hänsyn tas till tillväxten i produktionsfaktorerna, dels förefaller upphinnarfaktorn vara av liten, om ens någon, relevans när analysen begränsas till perioden efter 1970.

Det bör betonas att dessa resultat erhålls, trots att inga data efter 1985 används. Med största sannolikhet skulle

våra slutsatser stärkas ytterligare om datamaterialet kunde kompletteras med senare uppgifter, där de svenska tillväxtsiffrorna inte påverkats av den offentliga expansionen under 1970-talet och de positiva effekterna av det tidiga 1980-talets offensiva devalveringspolitik. I ljuset av dessa rön ser vi oss nödsakade att dra en mer pessimistisk slutsats än Walter Korpi: om inte politiken läggs om i en mer tillväxtbefrämjande riktning finns det mycket som talar för att Sverige utöver att bli upphunnet också kommer att bli omsprunget av ytterligare länder.

Referenser

- Abramovitz, M, [1986], "Catching Up, Forging Ahead, and Falling Behind". *Journal of Economic History*, vol 46, s 385–406.
- Baumol, W J, [1986], "Productivity Growth, Convergence, and Welfare: What the Long-Run Data Show". *American Economic Review*, vol 76, s 1072–1085.
- Davidsson, S, [1990], "Halkar Sverige efter? Replik till Korpi". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 8, s 743–748.
- Dowrick, S & Nguyen, DT, [1989], "OECD Comparative Economic Growth 1950–85: Catch-Up and Convergence". *American Economic Review*, vol 79, s 1010–1031.
- Hansson, P, [1991], "Internationell konkurrens, strukturomvandling och produktivitet: en analys av 14 OECD-länder 1970–1985". Stencil. FIEF, Stockholm.
- Kormendi, R C & Meguire, P G, [1985], "Macroeconomic Determinants of Growth". *Journal of Monetary Economics*, vol 16, s 141–163.
- Korpi, W, [1990a], "Halkar Sverige efter? Vår ekonomiska tillväxt och produktivitet i jämförande belysning". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 5, s 455–470.
- Korpi, W, [1990b], "Sveriges tillväxt följer de andra rikaste västländernas. Svar till SNS Konjunkturråd". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 7, s 666–674.
- Korpi, W, [1990c], "Näringslivets Ekonomifakta tyvärr inte att lita på. Svar till Davidsson". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 8, s 749–755.

Meyer-zu-Schlochtern, F J M, [1988], "An International Sectoral Data Base for Thirteen OECD Countries". Working Paper No 57, OECD Econometric Unit, Paris.

SNS Konjunkturråd, [1990], "Sveriges tillväxt. Replik till Korpi". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 7, s 660–665.